

„ Non est mortale quod opto „

Mesalia

ORGAAN VAN DEN — — —
OUDHEIDKUNDIGEN KRING
— — VAN WUESTWEZEL

(DRIEMAANDELIJSCH TIJDSCHRIFT)

Derde Jaargang

1928

Nr. 2

Oudheidkundige Kring van Wuestwezel

EERE-VOORZITTERS :

Baron R. de Kerchove d'Exaerde, Burgemeester van Wuestwezel.
Z. E. H. Raeymaekers, pastoor-deken, Esschen.

VOORZITTER : Jos. Van der Jonckheyd, kosten-drukker.

ONDER-VOORZITTER : Artur Bosschaerts, onderwijzer, Gooreind.

SEKRETARIS : Karel Peeters, gemeentearchivaris.

SCHATBEWAARDER : Frans Verstraelen, onderwijzer.

AFGEVAARDIGDE VAN HET GEMEENTEBESTUUR: Corn. Theuns, schepen.

BESTUURSLEDEN :

E. H. J. Van Loenhout, onderpastoor.
Jozef Cools, onderwijzer.
Gustaaf Goris, onderwijzer.
Jozef Van den Zegel, onderwijzer, Achterbroeck.

BESCHERMENDE LEDEN :

Gemeentebestuur van Wuestwezel.
Hoogerw. Mgr. Hoppenbrouwers, prelaat van Grimbergen.
Hoogerw. Mgr. S. Le Grelle, huisprelaat van Z. H. den Paus, Bibliotheek van het Vaticaan, Rome.
Gravin L. du Chastel de la Howardries, Hollain.
P. Vermoelen, lid der Bestendige Deputatie, Hoboken.
J. Schobbens, griffier der provincie Antwerpen.
Petrus Aerden, gemeenteontvanger.
Jan Augustijns, Westdoorn.
J. Berben-Van Beeck, Kl. Beerstraat, 24, Antwerpen.
Maria Bervoets, onderwijzeres.
J. F. Bevin, Oud-leeraar H. B. S. Bergen op Zoom (Holl.)
Alfons Beyers, Dorp, 58.
A. Bogaert, gemeentesekretaris, Borgerhout.
Dr V. Bosschaerts, geneesheer.
Ben. Braeckman, ontvanger belastingen, Wetteren.
L. Braeckmans, drukker-uitgever, Brecht.
Frans Breugelmans, Handelslei.
W. J. J. C. Bijleveld, archivaris, Leiden (Holl.).
E. H. Celens, pastoor, Achterbroeck.
E. H. G. Celis, conservator v. h. Folklore Museum, Gent.
Fr. Claes, Conservator Musea « Steen » en « Vleeschhuis » Antwerpen.
Fr. Collin, Consciencestraat, 13, Antwerpen.
Louis Cools, Handelslei, 67.
Armand Cosemans, Ballaerstraat, 50, Antwerpen.
Jos. Cosemans, De Beuckerstraat, 17, Antwerpen.
R. Cuvillier, Brantstraat, 27, Antwerpen.
Gustaaf Deckers, Candidaat-Notaris.
E. H. C. De Clerck, Tolstraat, 54, Antwerpen.
E. H. L. De Coster, pastoor-deken, Eeckeren.
Edm. De Decker, Kerkplaats, Gooreind.
E. H. Karel De Decker, onderpastoor, Berlaer.
Wed. Eug. De Graef, Bredabaan, Gooreind.
Baron Fernand de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».
Jonkvrouw Gwendoline de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».
Baron Henri de Kerchove d'Exaerde, arrondissementskommissaris, Gent.
Jonkvrouw Marie-Claire de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».
Jonkvrouw Marie Louise de Kerchove d'Exaerde, Gent.
Baron Thierry de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».
J. De Ridder-Van Beeck, Statiestraat, 17, Waterloo.
Alf. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.
J. P. Dupont, Verbondstraat, 31, Antwerpen.
E. H. Gagelmans, pastoor, Hulsen (Baelen-Nethe).
Const. Goetstouwers, Calmpthoutsche Steenweg.
E. H. A. Goossenaerts, Legeraalmoezenier, Antwerpen.
Prof. Dr L. Grootaers, hoogleeraar, Leuven.
E. H. Alb. Henderick, leeraar.
Corn. Hens, maalter.
Jaak Hens, maalter, Meersel-Dreef.
H. Hoebe-Van den Wijngaert, expert-boekhouder, Hove.
Aug. Janssens, leeraar, De Bosschaertstr. 229, Antwerpen.
Jan Kenis, Westdoorn.
C. H. Koenraads, Leeraar M. O. Galileïstr., 131, Den Haag (Holl.).
Hub. Kunst, onderwijzer, Rheden (Holl.).

WESALIA

**Orgaan van den Oudheidkundigen Kring
van Wuestwezel**

ABONNEMENTSPRIJS: 5 fr. per jaar ; Buitenland 10 fr.

Redaktiesekretaris : KAREL PEETERS, Wuestwezel.

Beheer : FRANS VERSTRAELEN (postcheckrekening n° 1656.25)

De Schuttersgilden van Wuestwezel

I. - Het Kolveniers-, Bus- of Sint-Kristoffelsgild

(1e vervolg)

Hoe het Gild begon, groeide en bloeide.

Het Kolveniers- of Busgild heeft zijn ontstaan voornamelijk te danken aan den welledelen Heer Ridder Willem van de Rijt, den tweeden van dien naam; die de heerlijkheid van « *Woestvesele ende Westdoerne* » verhief den 21 Maart 1643 en ze omtrent twintig jaren lang beheerde.

Dat voornoemde heer het gild oprichtte staat uitdrukkelijk geschreven op eene der laatste bladzijden van het Gildeboek : « *Deze Gulde is op-geriecht inden jaere van dese naervolgende personen bij (door) onsen Edelen heere van Woestvesel Joncker Willem vander Reijdt...* » De oprichting of wellicht de « *Kaerte* » was door hem, zooals het boek er achtervoegt : « *in zijn leven onderteekent.* »

De namen der gildebroeders-medeoprichters volgen niet, en zijn als zoodanig afzonderlijk niet vermeld.

Hoe is het uit te leggen dat in 1673 en 1674 na een tijdverloop van slechts twaalf jaren, als de dorpssekretaris, Peeter van Beeck — het is zijn hand — in het Gildeboek de « *Notisiën van de dekens* » — merk

wel op — beginnende met het gildejaar 1661-1662, de oprichting aan-
teekende, en de namen der gildebroeders teboekstelde, voornoemd jaar
openliet, als of hij het zich niet herinnerde, hij vreemd aan het Busgild
ja, toch welbekend met het algemeen dorpsleven. Wilde hij het later
na opheldering van een twijfel bijschrijven, mogelijk. De dood verraste
hem, hij stierf in December 1674.

De heer van « Woestwesel » was het nieuwe Gild ten volle gene-
gen. Om die « *groette liefde* » gelijk het G. B. zich uitdrukt, hadden de
Gildebroeders hem « *vergundt dat sijnen soone Joncker Jacobus soude
wesen hooftman van de gilde* ». Deze was de tweede zoon, een jongen
van zeven jaren, die denkelijk hier ten hove opgroeide. De oudste, Schel-
dinus bij name, hield zich op in Holland en diende in het leger der
Staten.

De Gildebroeders steunden op de grootmoedigheid van den Edel-
man om te kunnen voortgaan « *te blijven continueren ende die edele
Buesse te onderhouden naer kranck vermogen* » zoo het G. B. luidt.
Hun vertrouwen was niet ijdel : een « *nieuw vendel* » zoo vervolgt het,
werd « *geschoncken door onsen voorgenomden Heere van Woestwezel...
tot liefde van onssen Regementen, om dat wij te beter soudén geraeken
tot essen ende sessie* » versta : opdat wij des te beter op vasten voet
zouden geraken en stand houden.

Een tegenslag trof het gild in het tweede jaar van zijn bestaan.
Zijn heer en weldoener overleed in de kracht zijner jaren, den 6 Maart
1663 op het hof van Endegeest bij Leiden.

Scheldinus erfde de heerlijkheid. Van hem is niet de minste mel-
ding te vinden. Hij was weinig of niet te zien. Den 12 Oktober 1672
sneuvelde hij in den krijg tegen de Franschen.

Of het Busgild aanvankelijk welig tierde is voorzeker niet te ge-
looven. De tijden waren er niet henen : besmettelijke ziekten, levens-
duurte, hongersnood heerschten noodlottig overal.

De pest, die in 1660 zich opnieuw in onze streken openbaarde,
won immer veld en teisterde ten jare 1665 heel Nederland. Ze bleef
woeden tot in 1670-1671. Het dorp betaalde ruim zijnen tol aan de
besmetting. Het doodenboek der parochie (1662-1778), berustend op
het gemeentearchief, getuigt dat menige inwoner door de pest werd
weggerukt. De sterfte alhier was op haar hoogste in 1669; tijdens de
maand Oktober alleen werden er acht-en-dertig ten grave gedragen.

Maatregelen werden getroffen tegen de vreeselijke plaag. Kermis-
sen, bruiloften, schietingen, optochten en andere feestelijkheden die het
volk van heinde en verre lokten werden geschorst.

Weinig talrijk waren de gildebroeders, zoo het te veronderstellen is uit het feit, dat op de eerste zes jaren Willem Corn. Pauwels en Jan Peeter Beijers, tevens hoofdman, tweemaal den dienst deden van deken.

Ten jare 1671 was de ziekte geweken. Het Busgild schoot voor goed op. Het getal leden klom tot de viertig : zevenendertig werden den 25 Januari 1673 in het G. B. ingeschreven. Vijf waren vergeten, tien kwamen bij en legden hun eed af in handen van den eersten werkelijken hoofdman Jan Peeter Beijers.

De Busschieters waren twee-en-vijftig sterk bij de schieting naar den koningsvogel die in 1675 plaats greep met al de feestelijkheden die daartoe behoorden, en die als de voorbode was, de degelijke inzet van jaren van groei en bloei.

De heer van « Woestwezel », Jacobus van der Rijt, die den 10 Mei 1674 zijn ouderen broeder Scheldinus in de heerlijkheid was opgevolgd, vertoefde alhier op het hof en was bij de feestviering tegenwoordig. Zooals wijlen zijn edele vader aan « *de Cloveniersgulde* » het eerste « *vendel* » schonk, gaf hij nu den eersten « *wiempel* » en gelastte hoofdman en dekens hem op zijne kosten tegen een aanstaande feest te laten vervaardigen. Onze gildebroeders waren er mede opgezet, en toonden hunnen heer een dankbaar hart. « *Door oordere ende last van de gulde* » meldt de G. R. van 1675-1676, blz. 100, werden hem « *twee coppelen cappoenen met vier coppelen watersneppen ende ses leeuwerken... samen tot eene vereeringhe geschoncken* » waarvoor deken Peeter van Riel negen gulden en vijf stuivers in uitgave boekte. Twee jaren later gaven zij hem « *om een seecker reeden de welke de gulden dienstlich was, drij coppelen cappoen* » waarvoor negen gulden betaald werden. G. R. 1677-1678, blz. 108.

Dat onze « *cloveniers* » voor hun adellijken opperhoofdman veel over hadden en immer zijne goedgunstigheid meer en meer zochten te winnen of « *verder in affectie te comen* » maken de verdere vereering van « *cappuynen* » en « *kieckens* » duidelijk waarmede zij, luidens de G. R. van 1694-1695, blz. 175 en 1696-1697 blz. 181, hem hartelijk bescheed deden.

Jan Peeter Beijers had het genoeg van 1675 tot 1694 den eed af te nemen van nog negenenvijftig inkomelingen « *met naemen geteekent* » en zijn opvolger Andriaan van Looveren onder het eerste tijdvak van zijn hoofdmanschap (1695-1700) vijf-en-twintig.

Ten jare 1680 was men in staat eene som van « *tweehondert gulden capitaal penningen, de gulde competeerende tegen den penninck*

twintich » aan een der gildebroeders gemoedelijk in leen te geven. Of dit overschotten van rekeningen of achterstallen van dekens waren blijkt niet genoegzaam uit het G. B.

De « *Ghelaghen* » die werden « *verteert ende omgheslaghen* » op het teren en tegenteren, met de Sinksen- en Kermisfeesten, en de opbrengsten van « *offeren, incomen, bruecken* » enz., bedroegen in 1675 de som van eenhonderd eenenzeventig gulden twee stuivers, een oort; in 1685, beliepen ze tot tweehonderd eenentachtig gulden, en in 1700 klommen ze tot ongeveer vierhonderd vier-en-zeventig.

Of het er ging!... Ja, met hun honderd man en meer, konden ze feesten en teren en smeren en hun harten deugdelijk ophalen! Maar lang duurde het niet!

Een gedwongen stilstand valt aan te stippen in het gildeleven de eerste jaren van zeventienhonderd. In 1701 begonnen de krijgstochten van de Franschen die het met de Spanjaards, waar wij onder stonden, hielden; dan van de Engelschen, de Hollanders, Oostenrijkers en Pruisen en anderen, die samenspannen om den opvolgingsoorlog van Spanje door de wapens te beslechten. Kempen en Polders betaalden het duur. Zware oorlogsschattingen, lastige karweien werden de dorpen opgelegd, en al de manschappen met kar en paard opgeëischt om de verschansingsliniën te gaan versterken. Na den slag van Eekeren, den 30 Juni 1703, door de Franschen en Spanjaards gewonnen, werd de strijd naar andere streken des lands verplaatst, doch de karweien en andere opvorderingen bleven ons op den nek drukken tot het einde van den oorlog in 1713, toen wij overgingen tot het huis van Oostenrijk.

De vrede was gesloten. De mannen waren thuis. Het gild herleefde en won weer bij.

Adriaan van Looveren liet van 1704 tot 1724 acht-en-viertig broeders den eed van getrouwheid aan het gild afleggen. Gemakkelijk viel het voorzeker niet de orde en tucht onder die aangegroeide menigte te handhaven. De hoofdman had het lastig. Hij wendde zich in 1714 tot den opperhoofdman, den heer van 't dorp, die hem orde gaf vier mannen aan te stellen om hem in het bestuur te helpen. Dit deed hij en schreef het zelf alzoo neer in het G. B. : « *Door oerdere van den eedelen heeren Jacobus van der Reijlte, soe heb ik Adriaen van Looveren gekoosen oft geset vier mannen om mij de gulde te helpen rederen naer behoeren, en dit is gedaan int jaer 1714 ende dat voor ses toekomende jaeren ofte meer soo den heere belieft* ». Die mannen waren twee « *altaermeesters* » in het bijzonder gelast met de zorg van het altaar in de kerk en de jaarlijksche missen, en twee « *serdanten* » die

voor de orde instonden bij stoelen en omgangen en de tucht of politie hielden tijdens de feestelijkheden. Doch zij deelden meer in 't algemeen bestuur : het waren echter beproefde mannen die lange jaren aan het gild gehecht en er van dienst geweest waren.

Het bestuur voelde zich dan gerugsteund door het overwegend gezag van zijn edel opperhoofd. Het kon met verhoogd aanzien en krachtiger hand welslagend ingrijpen. En het moest. Gelijk het altijd gebeurt na een oorlog, waren de zeden van het volk verwilderd. Dit bewijzen de menigvuldige tekortkomingen en overtredingen, de toegepaste boeten, in de gilderekeningen van dit tijdstip voorhanden, en nadien merklijk afnamen. Tucht baart vrucht.

Hoofdman Cornelis Beijers aanvaardde van 1729 tot 1745 drie-en-zeventig « incomelingen » tot den eed. Sijmon Sijmons van 1745 tot 1751, twee-en-twintig, en Adriaan van de Langerijt, maar twaalf. Van waar zouden ze nog wel blijven komen?

En toch... Onder het hoofdmanschap van Peeter Boden, van 1758 tot 1779 staan er weeral drie-en-vijftig nieuwe schutters « *met naemen* » opgeteckend en onder Corn. Gabriël Peeters (1781-1795) nog vier-en-twintig.

Tot rond het einde der achttiende eeuw ging het gild met regelmatig en vasten stap onverpoosd vooruit. Het gildeleven leed geen onderbreking of schorsing meer. Zelfs als in de jaren 1744-1748 de oorlog wederom hier te lande woedde tusschen Oostenrijk en Frankrijk schenen onze schutters zich weinig om de krijsverrichtingen en troependoortochten te storen. Alles vervorderde zijnen gang, alsof er niets in den omtrek voorviel. Eene enkele herinnering aan de gebeurtenis liet de deken van het gildejaar 1747-1748 na, toen hij bij het indienen zijner rekening heel koeltjes schreef « *deken bij den orlogh* ».

Hoe het Gild verder wedervoer, verviel en herleefde.

De Fransche Omwenteling had onze gewesten overrompeld, uitgebuit en verarmoed. Het goud- en zilverwerk van adel en burger, van kerken en kloosters, van gilden en genootschappen werd in 1794 bij dwangbevelen ingevorderd. De Kolveniers brachten, even als de andere gilden, den zilveren koningskraag met zijn vogel en een twaalfstal schilden met nog ander zilverwerk dat zij bezaten noodgedwongen binnen. De afpersingen en plunderingen gingen vooraf. Het aanslaan van kerk- armen- en kloostergoederen en de afschaffing der gilden en voorvaderlijke instellingen volgden het jaar daarop.

Het gild was dan wettelijk te niet verklaard, maar ging ver van te niet. Het bleef manmoedig in het geniep volhouden. Voltallig vergaderen, zich in het openbaar vertoonen, schietoefeningen verrichten : dit was niet meer mogelijk.

De gildebroeders kwamen in 1795 in stilte bijeen als godsdienstige mannen, alleen om de gebruikelijke en verschuldiide jaarkosten van missen en andere bij te brengen en te voldoen, bedragende dertig gulden tien stuivers : heel de rekening van het gildejaar 1794-1795. De eerstvolgende jaren teerden en smeerden zij onder malkaar, heel zuinig, zonder sier noch zwier, maar levenslustig. De speelman was er bij. Vijftien mannen sloten zich van 1796 tot 1801 bij hen aan.

Ten jare 1797 werd aan de geestelijkheid den goddeloozen eed van haat aan het koninkdom opgelegd. Pastoor Jac. Joz. Aerts, onderpastoor Pet. Janssens en priester-koster J. F. Vorsselmans, weigerden zoo als meest overal, en werden tot ballingschap veroordeeld. De kerk werd gesloten en de goddelijke diensten geschorst. Vier jaren lang zwijgen gevolgentlijk de rekeningen over den jaarlijkschen kerkdienst.

Na den stouten Staatsgreep van 20 Nov. 1799 herstelde Napoleon den godsdienst in eere, gaf de geestelijken hun vrijheid weder en duldde in het begin van 1800 de opening der kerken.

De bange en benarde tijden bereikten weldra hun einde. Het Busgild rees op tot het volle daglicht. In 1802 vierde de pas aangekozen hoofdman Adriaan van Gestel het eerste schuttersfeest van het nieuwe jaarhonderd. Jan Peeters trof den koningsvogel. Een zilveren halskraag werd vervaardigd, waar de nieuwe koning het eerste schild met naam en jaartal aan hing.

De hoofdman kon de Bus met vaste hand eenige jaren hoog houden; hij had de meesten der achtergebleven bijgehaald, en van 1802 tot 1814 negen-en-twintig versche mannen aangeworven. De teerdagen werden weerom luidruchtig gevierd en de schietingen talrijk gevolgd. Rond, en soms merkelyk boven de tweehonderd gulden werden als inkomen en uitgaven geboekt. In 1815 begon « *de colveniers-guld* » te slabbakken. Met den nieuwen hoofdman Peeter Rommens, brachten in 1824 en 1825 eenige gildebroeders het gild wat leven bij, doch het nam immer af en scheen met den strijd voor 's lands onafhankelykheid zijn eind nabij.

De naamrollen werden door de hoofdmannen niet meer aangevuld. Ten jare 1846 deed de toenmalige hoofdman Cornelis Jorissen een nieuwe poging om het oude vuur te doen opflakkeren. De tweede feestelyke gaaischieting werd aangelegd, nieuwe « *Conditiën van het schie-*

len van den vogel » werden opgemaakt « *geaprobeerd van hoofdman, oudermans, dekens en guldebroeders van de Edele Bus Christof* », en den 12 Augustus eigenhandig door den hoofdman in het G. B., blz. 35 en 36 van de tweede bladcijfering, geschreven en onderteekend.

Het volgende jaar toen men al die van het Busgild deelmaakten optelde, vermocht men een naamrol met opschrift : « *Hier zijn de Guldebroeders van de Colveniers guld van Wustwezel* » in te schrijven van zeven-en-viertig mannen met het jaartal hunner intrede. Van 1849 af teekenden de nieuw ingekomen zelf hun naam in het boek, er bijvoegende « *in de guld gegaen of gekomen* ».

De naamrol vervolgt tot Oktober 1868 en werd herschreven den 8 September 1869 met negen-en-dertig « *Guldebroeders van de Colveniers guld die heden bestaan* ». De derde naamrol werd den 11 November 1877 opgemaakt : de getalsterkte der Busschieters was op vijf-en-twintig gedaald. Toen men den 12 November 1888 een nieuwe leden-telling deed, waren zij op twee-en-twintig gezakt, en in 1895 op negentien. Al de naamrollen of lijsten, met de handteekens der inkomenden bijgehouden, vullen de onbeschreven bladen 64-69 en 87-89 vooraan in het G. B.

De moed zonk niet. In voornoemd jaar nog vernieuwde hoofdman Frans van Thillo het Reglement en schikte het naar de tijdsomstandigheden. Na algemeene goedkeuring op de vergadering van 13 November, onderteekende hij het en liet ook koning, dekens en oudermans hun naam er onderschrijven. Men vindt het in het G. B. geplakt van weerszijden het voorste blad, met titel : *Afschrift van het oude Reglement, aen onze geachte leden die met innige begeerten verlangen de genuchten der gilde bij te wonen* ». Bestond de « *oude kaarte* » alsdan nog? was aanstonds de geopperde vraag. De verkregen inlichting desaangaande bracht aan dat dit reglement afgeschreven was van een gelijkaardig uit het St-Jorisgild.

De nieuwe poging baatte niet.

De Bus sleurde haar bestaan voort en ging zienderoog achteruit. Doch zij wou noch zou ten onder!

Van de vijf-en-twintig gildeleden die op den naamrol van 3 November 1907 voorkomen, waren, zoo bekend is, maar veertien getrouwen. Deze staken de handen uit de mouw en spanden de krachten samen. Kost wat kost, de Bus moest heropgebeurd, heringericht. Hun onverdroten iever werd vergolden. Bij een eerste pogen klom het getal guldebroeders tot een-en-twintig, en twee jaren later tot vijf-en-veertig. Of zij kloekmoedig vooruit traden op den ingeslagen weg! « *Hou ende*

trou » was hun eed. Vijf-en-vijftig mannen vereenigd in 1927 met de hoog-edele HH. Baron K. Gericke van Herwijnen en Baron R. de Kerc-hove d'Exaerde aan hun hoofd, was het verdiende loon van onverpoosd werken, en de verheffing van het geliefd Busgild tot Koninklijke Maatschappij de eervolle bekroning.

Welke voorname familiën het Busgild oprichtten en door de tijden heen rechthielden.

Voorname familiën van het dorp aanzagen het als een eereplicht te gilden in stand te houden. Men zou haast zeggen dat een bepaalde groep hunner het voortbestaan van een gild borgde als een gemeenschappelijk erfgoed dat van vader op zoon overging. Meestal bedienden zij er de waardigheden, zooals zij tevens ambten vervulden in de gemeente.

Van den beginne zijn in het Sint-Kristoffelsgild vertegenwoordigd de vanouds gekende stammen : *Beijers, van Looveren, Leys, Augustijns, van Staeyen, Simons, Anthonissen, Jansen, van Velthoven* en *Pauwels*, welke, en andere nog, het met den welledelen heer van het dorp in het leven riepen of zich er onder rangschikten.

De *Beijers* of *Beijaerts* gaven zestien gildebroeders waaronder twee hoofdmans, negen deken en een altaarmeester.

De *van Looveren*, een dertigtal : een alferis of vendelzwaaijer, een wimpelier, een hoofdman, dertien deken.

De *Leys'en* schonken er tien : negen die het dekenschap uitoefenden; vóór het einde der achttiende eeuw hadden zij opgehouden deel te maken van Sint-Kristoffel.

De *Augustijns* bezorgden er insgelijks tien waarvan twee deken waren.

De *van Staeyen* brachten er dertien bij met zes deken.

De *Simons*, negentien, puike schutters : drie schoten den koningsvogel, zeven waren deken, en een, knaap of vertrouwde bode van hoofdman en gild. Zij verdwenen weinig tijds na het Fransche dwang-beheer.

Tien *Jansen* : een altaarmeester en drie of vier deken, en evenveel *van Velthoven* met vijf deken.

Acht *Pauwels* of *Paulus* : vier waren van de eerste uur Busschietters en deken; ze verlieten het gild vóór de helft der achttiende eeuw.

Dan volgen tijdordelijk de *van de Keybus* die een koning en drie deken bekwamen; de *Rommens*, een altaarmeester, een hoofdman en

drie dekens; en de *Francken*, zeven dekens, allen sedert 1675 bij de Kolveniers thuis hoorende.

Tradeden toe ten jare 1679 de *Daemen*, die vijf dekens verschaften; in 1697 de *van Gestel's* die achttien mannen leverden : een hoofdman en tien dekens. In 1705 gaven de *Boden* zich aan en hadden een hoofdman, een koning, vijf dekens en een serdant of tuchtmeester; in 1706 de *Peeters*, die zestien gildebroeders aanbrachten, knappe schutters : twee bekleedden de koningswaardigheid en zeven het dekensambt; en de *Gagelmans* die drie dekens telden.

Vóór 1710 maakten de *de Bie's* er deel van : twee waren deken, een altaarmeester.

In 1728 verschenen de *Aerden* : een tiental broeders waarvan zes deken werden; in 1730 de *Michielsens* met drie en in 1733, de *Matthijsens* met zes dekens. In 1737 kwamen de *van den Bleekens* bij; in 1738 de *van Hoeydonck's*; in 1749 de *van Thillo's* die het Busgild met twee hoofdmannen, een koning en twee dekens vereerden.

Gewagen wij nog van de *Hofkens* die in 1774 werden opgenomen; de *Neys'en* in 1776, de *van den Broeck's* in 1782. De eerste dezer familie zette zijn lidschap puik in : hij schoot dit jaar reeds den vogel neer.

Talrijk bleven door de negentiende eeuw heen de afstammelingen van de meeste der bovenvermelde geslachten beraden de voetstappen drukken van de voorvaderen, en lief en leed en wel en wee deelen van het Gild dat als het hunne was.

In 1802 voegden zich bij hen de *de Rijk's*, waartusschen twee dekens worden aangetroffen; in 1803 de *Staepels*, die het gild met een tiental mannen verrijkten : vier waren deken en een was koning — plaatsvervanger van de weledele graven Robert en Maurits du Chastel de la Howardries.

In 1819 schaarden zich de *Jorissen* bij de Bus en hadden een hoofdman en twee dekens; in 1836 de *Elst'en*, en in 1838, de *Delcroix*: een was wimpelier; twee, vaandrig. In 1843 begaven de *Verellen* zich tot het Gild : twee vervulden het dekenschap, en in 1855 de *van Santvliet* : een was deken, later hoofdman.

Meer anderen mochten met eere aangehaald uit die onafgebroken reeks mannen die van de vroegste tot op de huidige dagen, ten getalle van bij de zevenhonderd het gild trouw zwoeren.

Wanneer de naamrollen in dit tijdschrift verschijnen, zal men blijgezind nog menigen gildebroeder, bloedverwant of kennis, er weten uit

op te visschen, om hem als voorbeeld van verknochtheid en toewijding aan te toonen.

Bemoedigend was het voor de Busschieters de burgemeesters Jan Jozef Hens en Frans Clynmans in hun midden te bezitten; en de adelborsten *Robert en Maurits, graven du Chastel de la Howardries*, in persoon het gildeleven medelevende, den koningsvogel van de speer te zien mikken : de eerste in 1884, de tweede in 1906.

Meldenswaardig is ook nog hoe *Jozef Staepels* de plaatsvervangende koning, bijgestaan door zijn broeder, den vinnigen ouderman *Jan Staepels* en den taaien kolvenierstelg, *Peeter Aerden*, zijn laatste jaren zoo ievervol en loffelijk besteedde aan het instandhouden van het gils dat hem zoo nauw aan het hart lag. Goddank, vóór zijn overlijden mocht de brave man het troostrijk en verkwikkend genot smaken zijne geliefkoosde Bus — haar bloeiende toekomst lachte hem reeds toe — door België's Opperhoofd verheven te zien tot *Koninklijk Gild*.

P. v. G.

Wuestwezel in de Kerkelijke Geschiedenis van Antwerpen

(*Vervolg*) (1)

De regeering van bisschop Willem van Henegouw liep over een periode van tien jaar (1286-1296). Het aantal dokumenten, ons aanbehalend, is zeer gering, doch daarom niet minder belangrijk. Het gaat hier slechts over twee akten, die betrek hebben op de bezittingen van het Antwerpsch gasthuis te Wuestwezel.

1. Een *ruilbrief van 11 Sept. 1292* brengt ons in kennis met den tweeden gekenden pastoor van Wuestwezel, Geeraert. Evenals zijn voorganger Th. had hij een persoonlijk zegel, hetwelk hij aan den ruilbrief hechtte. Hier volgt de vertaling van den brief :

Verbetering

(1) Onze lezers gelieven in acht te nemen, dat de brief van 29 Juni 1265 (blz. 11) moet verwisseld worden met de akte van 1279. (blz. 12-13).

11 Sept. 1292.

De pastoor van Wesele-Woestdorne ruilt voor een tijd met het Gasthuis een stuk grond, toebehoorend aan zijn « prebende », genaamd Rijsacker, voor een stuk genaamd Kerckhofacker, bij het kerkhof van Wuestwezel en toebehoorend aan het Gasthuis.

Aan allen, die deze tegenwoordige brieven zullen zien of hooren lezen, Gerardus, pastoor van Wesele-Woestdorne, de Meester en geheel het Convent van het Gasthuis van Antwerpen, heil en om de waarheid te kennen.

Door de tegenwoordige weze het U allen bekend, dat wij onderling een ruiling gedaan hebben van twee stukken grond, gelegen in voornoemde parochie van Wesele-Woestdorne, onder zulke voorwaarde, dat de Meester en het Convent van gezegd Gasthuis een stuk grond krijgen, toebehoorend aan mijn prebende van Wesele-Woestdorne, zoolang ik gezegde prebende of beneficie van deze kerk zal bezitten, welk stuk genoemd wordt *Rijsacker*, hun profijt en voordeel in gezegd stuk grond bewerkend, zooals het hun zal aanbelangen, daar dit stuk gemakkelijk gelegen is voor den Meester en het Convent.

Van mijnen kant krijg ik, Gerardus, pastoor voornoemd van gezegd Gasthuis, in voornoemde parochie een stuk grond, dat mij beter gelegen is nabij het kerkhof aldaar, genaamd *Kerckhofacker*, mijn profijt en voordeel daaruit halende, zooals het mij zal goeddunken. En daardoor erken ik, Gerardus, pastoor, gehouden te zijn alle jaren aan Meester en Convent te betalen met Bamis, twee schellingen Leuvensche munt, gangbaar in Brabant. En moest ik gezegd beneficie van deze kerk van Wesele-Woestdorne kwijt geraken en het later niet meer bezitten, dan is de ruiling onder ons gedaan van zelfs vernietigd. Beide partijen hebben beloofd hun stuk grond in zoo'n goeden staat te onderhouden, zooals het was op den dag der ruiling. Er is ook overeengekomen onder ons, dat de pachter, die nu woont op het stuk grond bij het kerkhof, genaamd *Kerckhofacker*, zijn gebouwen mag afbreken zonder tegenspraak der partijen, opzettelijk tusschen ons verzakende aan alle uitzonderingen door bedrog of list, die zouden kunnen in strijd zijn met de voorgaanden.

Om deze overeenkomst te bevestigen, vragen wij aan den Zeer Eerwaarden Heer Jacobus, deken van Beek, dat hij zijn zegel naast het onze aan deze brieven zou hechten.

Wij, voornoemde deken, willende op aanvraag der beide partijen het voorgaande bevestigen, hebben goed gevonden ons zegel samen met dat van Gerardus, pastoor van Wesele-Woestdorne en dat van het Gasthuis van Antwerpen aan deze brieven te hechten tot getuigenis en bevestiging der waarheid.

Gegeven in 't jaar O. H. 1292, den Donderdag na O. L. Vrouw Geboorte. (1)

De « Rijsakker », waarvan spraak in den ruilbrief, bestaat nog in den eigendom van het Gasthuis en zijn naam duidt thans een heele kadastrale wijk aan : « de Rijsakkers ». — De naam « Kerckhofakker » is verdwenen.

2. De begiftigingsbrief van 27 Mei 1925, waardoor Hendrik van

(1) Bewijsstuk n° 13 (XIX, 289).

Wilre (1) aan het Gasthuis het personaat der Kerk, evenals alle recht op de tienden schenkt, is van veel grooter belang.

In 1256 had Paus Alexander IV novale tienden verleend, daar waar er oude bestonden. Zoo trad het Gasthuis te Wuestwezel ook in het bezit dezer tienden. Hiervan betwistte Hendrik van Wilre in 1294 de wettelijkheid. (2) Nadat echter de bestuurders van het gasthuis hun eigendomsrecht hadden bewezen, erkende Hendrik zijn misslag. Hij herstelde het Gasthuis in zijn eigendom en schonk het bovendien het begiftigingsrecht der Kerk. Daarom vaardigde hij den begiftigingsbrief van 1295 uit. (3)

Denzelfden dag, 27 Mei 1295, hechtte Jan II, hertog van Brabant, zijn goedkeuring aan deze begiftiging. (4)

We zullen hier later op terugkomen, als we in de reeks der Heeren van Wuestwezel meer in 't bijzonder de familie van Wilre behandelen.

Op 13 November 1295 getuigde Geeraart, pastoor van Wesele, dat het Gasthuis sinds onheuglijke tijden in het bezit was der tienden en beloofde hij daartegen nooit het minste recht te doen.

Hier volgt de vertaling der getuigenis :

13 Nov. 1295

De Pastoor van Wesele getuigt, dat het Gasthuis van onheuglijke tijden aldaar de novale tienden heeft opgehaald in de verhouding der oude tienden en belooft daar nooit eenige aanspraak op te maken.

(1) Hendrik van Wilre, afstammend van een der oude adellijke Leuvensche geslachten, erfde Wuestwezel van zijn vader, Willem van Wilre (+ vóór 1273). Ridder geslagen door Hertog Jan I op het slagveld van Woeringen (1288) sneuvelde hij te Kortrijk in 1302 (Slag der Gulden Sporen).

(cfr. Goetschalckx, *Geschiedenis van Grobbendonck*, blz. 69-77)

(2) Goetschalckx, op. cit. blz. 72.

Bewijsstuk n° 15 (Bijdragen XIX, 291) zou dan de akte zijn waardoor Hendrik van Wilre aan het gasthuis den strijd aankondigde. Aldus : « *lc miin her heinrec Riddre van Wilre grute den Miester ende de Miesterse van den gasthuse van Antwerpen. Ic ontbiede U met desen letteren, dat ghi slaet ue handen ane al dat recht dat ghi weel, dat ic hadde ane de tiende van Wesele, beida ane newe tiende ende ane oude.* » (Bezegeld met het zegel van « Heer Henric van Wilre, heer van Wesele »).

(3) Bewijsstuk n° 14 (Bijdragen XIX, 290). Dit stuk is eveneens te vinden in Goetschalckx' *Geschiedenis van Grobbendonck*, blz. 72-73 en in Le Roy, *Notitia Marchionatus S. R. I.*, blz. 134.

(4) Bewijsstuk n° 16 (Bijdragen XIX, 292).

Aangehaald door Goetschalckx (op. cit., bl. 73), die het overschreef uit Diercxsens, *Antverpia Christo nascens et crescens*, boekd. I, bl. 343 — ook in Le Roy, *Notitia Marchionatus S. R. I.*, blz. 133.

Aan allen, die deze brieven zullen zien, Gerardus, Rector of aangesielde (1) der parochiekerk van Wesele, bisdom Luik, heil en kennis der waarheid.

Weet allen, dat, vermits het Gasthuis van Antwerpen, en de Meesteres en het Convent van dit Gasthuis in het bezit der novaaltien den (op te halen in de parochie van Wesele voornoemd, in dezelfde verhouding waarin zij vroeger de tienden bezaten) gerust zijn en dit waren alvorens ik Pastoor dezer Kerk werd, en dit van onheuglijke tijden; dat deze novaaltien den hen ook wettelijk vervallen zijn en aan hetzelfde Gasthuis (aan de Meesteresse en aan het Convent) in volle recht en door voorzeggd gebruik wettelijk toebehooren, zooals ik door den inhoud der tegenwoordige erken, en dat ik daar geen recht op bezit of bezeten heb. Ik beloof te goeder trouw, dat ik overigens op deze tienden nooit zal beweren recht te hebben en dat ik nooit tegen de voorgaanden of een enkele der voorgaanden zal opkomen, willende dat gezegd Gasthuis en de Meesteres en het Convent van voorzegde tienden met al wat er toe behoort in vrede en rust genieten.

Tot bevestiging van al het voorgaande heb ik den tegenwoordigen brief naar voorzeggd Gasthuis gebracht, voorzien van mijn zegel en dit van de Eerw. Heeren, mijn vrienden van Zundert en van Loenhout, Pastoors van gezegd Bisdom, die hierbij tegenwoordig waren.

Gegeven in 't jaar O. H. 1295, den Zondag na het feest van den H. Martinus ('s Winters). (2)

Bij de uitgifte dezer stukken (1295) bevinden we ons in zeer gewichtig tijdperk uit onze geschiedenis. Als in latere tijden meermaals twist ontstaat tusschen het Gasthuis en den heer van Wuestwezel, zal het steeds de begiftigingsbrief van 1295 zijn, die als bewijsstuk gelden moet. Zoo vonden we in het gemeente-archief een brief geschreven door Rentmeester van Wijck aan den toenmaligen Heer van Wuestwezel. Dit schrijven is zonder datum, echter werd door een andere hand als nota er onder geschreven: « *den 3 July 1651 geschreven aenden Rentmeester om copije autentyck van de brieven is desen gesurereert, alsoo hier geen te vinden en sijn.* »

Aldus het antwoord van den Rentmeester :

« *Edele Wijse ende seer Voorsinnige Heere,*

Gecommuniceert hebbende aan eenige heeren oversten van onsen Gasthuys, mits d'abstentie van den Doorluchtigen Heer Artsbiscop van Camerijck, U. E. schrijven dato 26 stanti, waarmede versoekt de autentique copije vanden contracte, donnatie oft andersints en uit wat crachie het Gasthuys alhier de tienden en novalia sijn treckende. Zijn daerom verwondert van tselve versueck mits wel wetende U. E. kennelijk te sijn, dat tselve gasthuys in paysibilycke possessie is geweest vanden jaere 1295, *als wanneer deselve tiende, novalia ende andersints bij den Edelen Heer Henderick van Wilre, Riddere, heere van Wuest-*

(1) « investitus »

(2) Bewijsstuk, n° 17 (XIX, 292).

wesele, is aenden voors. Gasthuysse gegunt met het personaet vander kercken en alle het geestelijck Recht, en inden selven tijde, bij den Heer Hertoch van Lotteringe, Brabant en Limbourg geconfirmeert, soo nieuwe als oude tienden. Waeromme hun dunckt onnoodich te wesen U. E. versueck te volbrengen en de moeite vande Com ofte Arcke, daerinne des Gasthuys Brieven worden bewaert, te openen, want die selden open wordt gedaen en ick gheen acces en hebbe sonder de Overheyt, mij altijd kunnende behelpen met de copijen autentick in mijn bewint sijnde. Dwelck U. E. wel hebbe willen laten weten. Mij voorders int particulier greeet houdende om te wesen

Ed. Wijse ende seer Voorsinnige Heer,

U. E. verobligeerden Dienaer,

Cornelius van Wyck,

als Rentm^r van St Elisabeths Gasthuys. »

Desen lesten Juny in Antwerpen in Gasthuysse. »

Hiermede eindigen we ons overzicht. We hebben uit de merkwaardige studie over Kerkelijk Antwerpen (1238-1296) opgehaald wat rechtstreeks met de geschiedenis onzer gemeente in verband staat en hetgeen tot nu toe als het oudst bekende gelden kan.

J. V. d. J. - K. P.

Sagen

II. DE VERZONKEN KLOK

In de gemeente Wuestwezel ligt, aansluitend bij het eindelooze, eindelooze moeras- en heiland, dat nabij Zundert langs de grenzen ligt, en uitgestrekt veen, het Zwarte Ven genaamd. Reeds in overoude tijden zijn deze moergronden, evenals de moerterreinen ten Zuiden van Roodsendael geëxploiteerd door de Witheeren van Tongerlo, die den wijden omtrek in bezit bekomen hadden. De Turfvaart, waar eens de schuiten heen en weer voeren, beladen met turven en later met meststoffen om de gronden te verbeteren, ligt er nu nog, half dichtgegroeid, als een herinnering aan den tijd toen de moernering welvaart bracht. Voor den ongewijde is 't moeilijk den weg te vinden in dit drassige moerasland; hier en daar blinken vennen en plassen tusschen riet en waterplanten, zoodat alleen de ervaren wandelaar 't rechte pad kent in dit warnet van

overwoekerend groeisel. Hier in dit Zwarte Ven ligt volgens het volksverhaal een klok in 't veen verzonken. Eenige keeren per jaar begint ze te luiden, b. v. in den Heiligen Kerstnacht, op 't uur, dat de Verlosser geboren werd. Dan is de klok in de handen der Engelen, die ze mee willen laten brommen in 't koor der beierende klokken der naburige dorpskerken. Dan trilt en gonst de lucht van vreugdevollen klokkenzang. Maar op andere tijden van 't jaar is deze klok in duivelshanden. Wee den laten wandelaar! Hij meent den klokkengalm te hooren, maar als hij op 't geluid afgaat, zal hij in 't moeras verzinken. 't Is de duivel, die dan aan 't klokzeel trekt.

« Wee, wee, wie op Sint-Merten 's nacht
door bosch en hei doolde onbedacht
als door de zwarte dennen bruist
de stormwind en het heikruid suist. »

Zoo begint de Vlaamsche dichter Karel van den Oever, de be-
gaafde zanger der Kempen, z'n dichterlijk volksverhaal : « De ver-
zonken klok in 't Zwart Ven. » (1)

Met moeite weet de doolaard nog te ontkomen aan den wonder-
lijken drang, dien 't geluid dezer verzonken klok op z'n gemoed uit-
oefende. Ontdaan keert hij terug in den vroegen morgen, na een nacht
dwalen in 't veen.

Ziehier tot slot zijn terugkomst bij de verwonderde dorpelingen .

« En 's uchtends, als het maanplaatteel
nog boven d'hei zat thalven heel,
maar reeds de zon robijnenrood
achter de zwarte deunen schoot, —
stond in de doomige dorpsstraat
van Nieuwmoer, vol verward gepraat,
het boervolk in dien veegen duistren,
naar 's mans weervaren bleek te luistren,
met oogen groot, verhangen lip,
de vrouws aan 't plooiën schorteltip,
de mans rap smakkend aan hun pijp
en hoofdverschuddend om 't vergrijp... »

Hub. KUNST.

(1) Uit « De Betooverde Heide », uitg. Mercurius, Antwerpen-Leiden,
blz. 28-35.

Ons Eigen Hoekje

GILDEFEESTEN — Van de zoo prachtig geslaagde gildefeesten van 12 en 13 Mei l.l. zijn mooie foto's te verkrijgen (formaat 13×18). Ze stellen voor :

1. Overheden (Oud-Gemeentehuis).

Optocht. 2. Lieshout (Ned.) 3. Oirschot (Ned.) 4. Antwerpen, St-Pieters-Lille. 5. Esschen. 6. Santhoven 7. Santhoven (vervolg)-Achterbroek 8. Oosthoven, Hoogstraten, Calmthout. 9. Oud-Turnhout. 10. Cappellen. 11. Cappellen (vervolg) Minderhout. 12. Zoersel, Zonder-eigen. 13. Tilburg (Ned.)

Vendelzwaaien 14-15, Louwers, Oirschot, (Ned.) 16-17, Hendriks, Lieshout (Ned.).

Oude Dansen. 18. Esschen (groep), 19-20. Quadrille (Esschen).

Prijs : 4 fr. per stuk. Opgeplakt op mooi karton (22×26) : 6 fr. Men storte het bedrag op postcheck nummer 1656.25 (Verstraelen, Wuestwezel) met aanduiding op het stortingsbulletijn van de nummers die men verlangt.

Boekennieuws

J. LAUWERIJS. *Gids voor Hoogstraten*, met 10 oorspronkelijke platen. Hoogstraten. Jos. Haseldonckx 1927. 196 blz., fr, 7,50,

« Na een bondig « historisch gedeelte », volgt de beschrijving van de gebouwen en van hunne stoffeering, opgesteld volgens een lokale orde, die de bezoeker gemakkelijk kan volgen.

Jarenlange onvermoeide navorsching heeft het den Eerw. schrijver mogelijk gemaakt het opzet te verwezenlijken, in het Voorwoord aangeduid, en het te doen op een voortreffelijke wijze. Hij moge daarvoor den dank oogsten van de duizenden bezoekers, die jaarlijks door de schittering van den « Parel der Kempen » worden aangetrokken. Zijn voorbeeld moge ook navolging vinden : talrijk zijn de Kempische stadjes met een roemrijk verleden en met ongekende merkwaardigheden; vruchtbaar werk is ons Vlaamsche volk een Gids te verstrekken, nu het in zich een drang gevoelt om uit de bewondering van het verleden en het heden een nog heerlijker toekomst te bereiden.

De lokale orde heeft voorzeker niet te onderschatten voordeel voor den bezoeker. Wordt er nochtans niet al te streng aan gehouden? Waar de stoffeering der kerk ter chandeling komt, ware het min vermoeiend zoo ons achtereenvolgens b. v. over kerkramen, koorgestoelte, Biechstoelen, heiligenbeelden gesproken werd. De beschrijving van het Kerkgebouw zou eveneens door een grondplan gemakkelijk te volgen zijn.

LIA WAES.

Leo Kuylen, Oorderenweg, 1, Eeckeren.
 Jos. Leys, Dorp, 87.
 E. P. Libertus, o. f. m. klooster, Oever, Antwerpen.
 Louis Maes, kunst- en kerkmeubelen, Sint-Lenaerts.
 G. Mariën, Topaasstraat, 19, Berchem.
 Karel Meerbergen, prov. raadslid, Osystraat, 24, Antwerpen.
 M. Mertens, Cogels-Osylei, Berchem.
 Leo Michielsens-Van Beeck, schoolopziener, Cappellen.
 M. Moors, onderwijzeres, Hoogstraten.
 Ant. Mortelmans, Rolwagenstraat, 17, Antwerpen.
 Jos. Mortelmans, Berthoutstraat, 22, Berchem.
 P. J. Nuytemans, Oud-Gooreind.
 A. Ooms, Viersel.
 V. Ortenzi, Oude Koornmarkt, 58, Antwerpen.
 J. Peeraer, oud-schoolhoofd, Zundert (Ned.)
 Const. Peeters, Dorp, 108.
 Edward Peeters, Pyckestraat, 21, Antwerpen.
 Flor. Peeters, sigarenfabrikant.
 E. H. F. Peeters, pastoor, Oosterhout (Holl.).
 Louis Peeters, Hoevenschebaan, 6-8, Cappellen.
 René Peeters, fotograaf.
 Fl. Pellaers, Kleine Beerstraat, 30, Antwerpen.
 L. Pellaers-Van Beeck, Doornboomstraat, Hove.
 Edw. Pourbaix, brouwer, Gooreind.
 Victor Ribbens, Achterbroeck.
 Alb. Schöller, St. Pietersnieuwstraat, Gent.
 Dr L. Schöller, St. Pietersnieuwstraat, Gent.
 J. Segers-Reusens, Gitschotellei, 100, Borgerhout.
 Jos. Snepvangers, Lange Leemstraat, 73, Antwerpen.
 Willem Snepvangers, Dorp, 89.
 Jhr. Mr. M. W. Snoeck, Koestraat, 8, Zwolle (Holl.)
 Lod. Staepels, schilder.
 L. Stroobant, Voorzitter « Taxandria », Oostmalle.
 J. Thielemans, Heyvaertstraat, Schaerbeek.
 Frans Tiebos, Rudolfstraat, 11, Antwerpen.
 Louis Tiebos, Lange Dijkstraat, 78, Antwerpen.
 Eugeen Van Beeck, gemeentesekretaris.
 Jul. Van Beeck, Handelslei, 53.
 Louis Van Beeck, Maarsch. Fochlaan, 88, Schaerbeek.
 E. H. Dr. Van Dregt, pastoor, Nieuwmoer.
 E. H. Henri Van Bueren, pastoor, Borsbeek.
 Karel Van den Branden, Esschen-Wildert.
 E. H. A. Van den Heuvel, St. Pietersstraat, 1, Luik.
 Henri Van den Heuvel, aannemer.
 Wed. J. Van den Heuvel en Kind, Hotel « De Ster ».
 E. H. Lod. Van der Jonckheyd, leeraar.
 Neel Van Deuren, Milisstraat, 48, Antwerpen.
 Prof. Dr H. J. Van de Weyer, hoogleeraar, Leuven.
 Alf. Van de Wiele, Van Schoorstraat, 99, Schaerbeek.
 J. Van Elsacker, Duffelaerhof, Achterbroeck.
 E. H. J. van Genck, pastoor, Achtmaal-Zundert (Holl.).
 V. Van Himbergen, gemeentesekretaris, Raevels.
 J. G. A. van Hogerlinden, Arnhem (Holl.).
 E. H. van Horenbeek, pastoor, Gooreind.
 Frans Van Hoydonck, onderwijzer, Esschen.
 Frans Van Hoydonck-Hens, brouwer, Wernhout-Zundert (Holl.).
 Jozef Van Hoydonck, gemeentebediende.
 Michel Van Hoydonck, kantoer.
 Wed. Van Laerhoven-Van Beeck, Venusstraat, 44, Antwerpen.
 Frans Van Looveren, brouwer.
 H. Vanmassenhove, ontvanger tolrechten.
 Baron L. van Pottelsberghe de la Potterie, Melle.
 Barones L. van Pottelsberghe de la Potterie, Kasteel « Sterbosch ».
 A. Van Pul, rijksveearts.
 E. H. J. Van Roey, onderpastoor, Esschen.
 Dirk Vansina, letterkundige, Gooreind.
 J. Van Uytbergen, du Fourneustr. 29, Berchem.
 Al. Van Oers, Hertog Jan II straat, Erps-Querbs.
 Modest Verellen, wisselagent, Calmpthout.
 Th. Verellen, brouwer.
 Eug. Verheyen, Van Beersstraat, 6, Antwerpen.
 Ern. Verlooy, villa « 't Heibieke » Brasschaet-Polvg.

Constant Vervoort, postontvanger.
 Willem Vorsselmans, drukker-uitgever, Zundert (Holl.).
 Fr. Wouters, Bestuurder gevangenis, Tongeren.

LEDEN :

Alf. Akkermans, Bleeken.
 J. Anthonissen, Kruisweg.
 J. Appelian, Van de Wielei, 54, Brasschaat.
 Louis Bervoets, Van den Houte's lei, 3, Deurne.
 Corn. Boden, Westdoorn.
 Frans Boden, Westdoorn.
 Jan Boden, Westdoorn.
 Louis Boden, Westdoorn.
 L. Boden, Westdoorn.
 C. Braspenning-Herrygers, Sterbosch.
 Jan Brat, Dodoensstr., 12, Bergerhout.
 L. Bresseleers, onderwijzer, Loenhout.
 V. Breugelmans, Achterbrug, 149.
 E. H. Kanunnik Broeckx, pastoor-deken, Contich.
 L. Cornelissen, Heyslagsche baan, Brasschaat.
 Jan De Clerck, onderwijzer, Schooten.
 Jan Delcroix.
 G. De Ridder, Architect, Lozanastr. 90, Antwerpen.
 Ed. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.
 Aug. De Winter, Boerhavestraat, 29, Antwerpen.
 J. Dupont, Augustynenstraat, Antwerpen.
 Corn. Elst, Van Vaerenbergstraat, 6, Berchem.
 Kanunnik A. Erens, Archivaris Abdij Tonger-
 Adr. Francken, Baan, [loo.
 L. Francken, Gasthuishoevestr., 22, Merxem
 Jan Freyters, Handelslei.
 Mme E. Frison, Lange Van Peltstraat, 32, Antwerpen.
 Em. Goetstouwers, Calmpth. steenweg.
 Felix Goris, Handelslei.
 J. Govaers, Korte Van Pelstraat, 15, Antwerpen.
 Jul. Hens, Dorp, 49.
 Louis Hens, provinciaal raadslid, Pulderbosch.
 Jan Hertoghs, Handelslei.
 Alf. Herrygers, Kruisweg, 103.
 Jan Herrygers, Paal, 190.
 L. Hiquet, student, Lier.
 J. Hofmans, Bestuurder der Melkerij.
 E. H. Kanunnik Jansen, O. P. archivaris der stad Turnhout.
 C. Kerremans, Handelslei, 60.
 August Kockx.
 C. Kockx, Polderstraat, 192.
 J. Kockx, Van der Keilenstr. 34, Antwerpen.
 E. H. Kanunnik J. Laenen, archivaris v. h. Aartsbisdom, Mechelen.
 A. Leenaerts, Walenstraat, 44, Antwerpen.
 Jan Leenarts, Eikestraat, 9, Berchem.
 Jozef Leenaerts, Baan.
 Louis Luyckx, Beersgat, 99.
 G. Meeusen, gemeentearchivaris, Esschen.
 Frans Meeussen, melkerijbestuurder, Loenhout.

M. Meylaerts, Posterijhof, Gooreind.
 Corn. Neys, Heiken.
 F. Nickmans, Van de Wervestraat, 61, Antwerpen.
 Aug. Oerlemans, Dorp, 110.
 Fr. Oerlemans, Dorp, 110.
 Frans Paelinckx, Achterbrug.
 Frans Paelinckx, Steenweg Nieuwmoer.
 Fr. Pauwels, Elf Novemberstraat, 52, Merxem.
 Flor. Peeters, leeraar M. O., Breda (Holl.).
 Frans Peeters, onderwijzer, Elschen.
 Jan Peeters, hovenier, Calmpthout.
 K. Peeters, Dorp, 82.
 Maria Peeters, Bestuurster Naad- en Snij-school.
 Hendrik Pockelé, gemeentebediende.
 Louis Pockelé, trambediende.
 Karel Roelands, Kruisweg, 167.
 J. Roelen, Baan, 94.
 L. Schrijvers, provinciaal raadslid, Gooreind.
 E. Somers, Van Praetlei, 34, Merxem.
 E. H. L. Soons, Onderpastoor, Santhoven.
 Alfons Staepels, Kruisweg.
 Dr R. Sterkens, Platanenstraat, 13, Brussel.
 P. J. Van de Locht, Dorp, 104.
 Frans Van den Bergh, Ginhove.
 Jozef Van den Bergh, Baan.
 P. Van den Broeck, Molenstraat, 112.
 P. Van den Broeck, Hamme (O. Vl.).
 M. Van den Keybus, Westdoorn.
 Alf. Van der Jonckheyde, Dorp, 69.
 Corn. Van der Jonckheyde, Handelslei.
 Clem. Vandoninck, onderwijzer, Meerhout-Gestel.
 H. Van Dyck, brouwer, Loenhout.
 J. Van Sand, Bredabaan, 160, Brasschaat.
 J. Van Tichelt, Bredabaan.
 Louis Van Geel, Dorp, 112.
 Fernand Van Gelder, Edw. Pecherstraat, 22, Antwerpen.
 Math. Van Gils, Heiken.
 Em. Van Hoeydonck, Polderstraat, 194.
 Em. Van Hoydonck, Polderstraat, 200.
 Jozef Van Looveren, Breikelen.
 Jozef Van Looveren, Baan, 95.
 Jozef Van Oevelen, Achterbroeck.
 J. Van Wyck, Vinkenstraat, 30, Antwerpen.
 Gerard Verstraelen, Vrijheid, Hoogstraten.
 Jozef Verellen, bediende, Dorp, 21.
 Corn. Vermeiren, Kl. Biest.
 St. Verelst, onderwijzer, Lier.
 Jan Verstraelen-Cox, Dorp.
 Al. Vervoort, Mutsaertstraat, 38, Antwerpen.
 Karel Vervoort, bediende.
 Alf. Weygers, Handelslei.
 Alf. Wouters, notaris, Merxplas.

Te verkrijgen op het Sekretariaat van den Oudheidkundigen Kring :
Wuestwezel en de Oorlog 1914-1918, door J. TYSMANS ... 3,50 fr.
Overzicht der Dagbladpers. (Gelegenheidsnum. van *Wesalia*) 2,— fr.
Verschenen jaargangen Wesalia ... 7,50 fr.
 Afzonderlijke nummers ... 2,— fr.